

Fonetika

téma:

zadní

samohlásky.

[o] [ɔ] [u]

7. hodina

7.11.2022

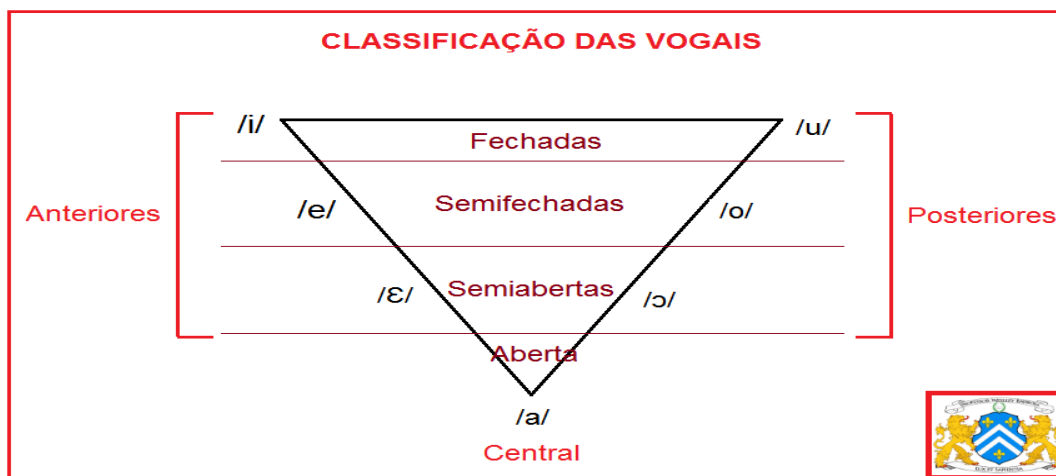
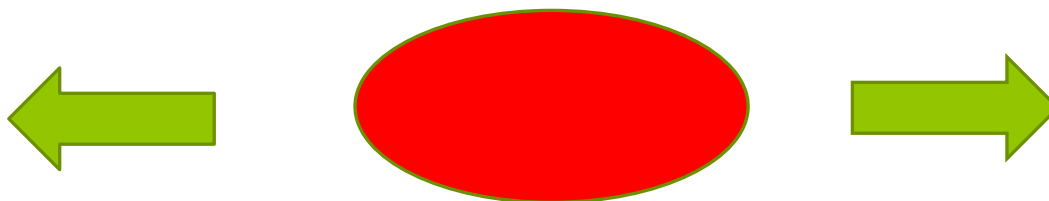

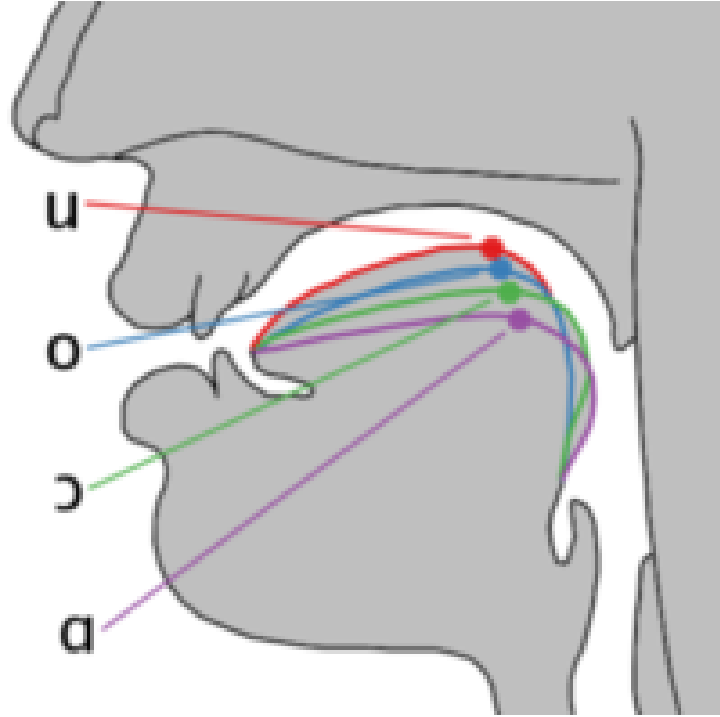
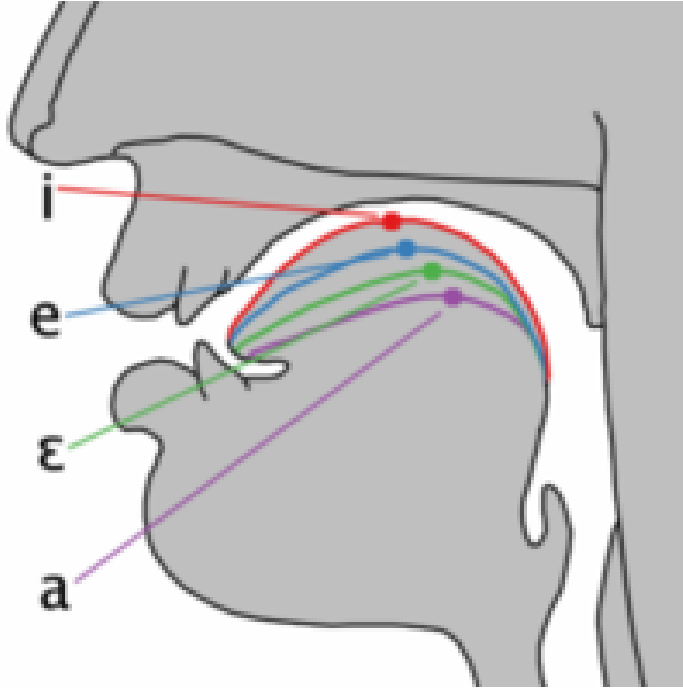
Horizontal movement of the tongue

front

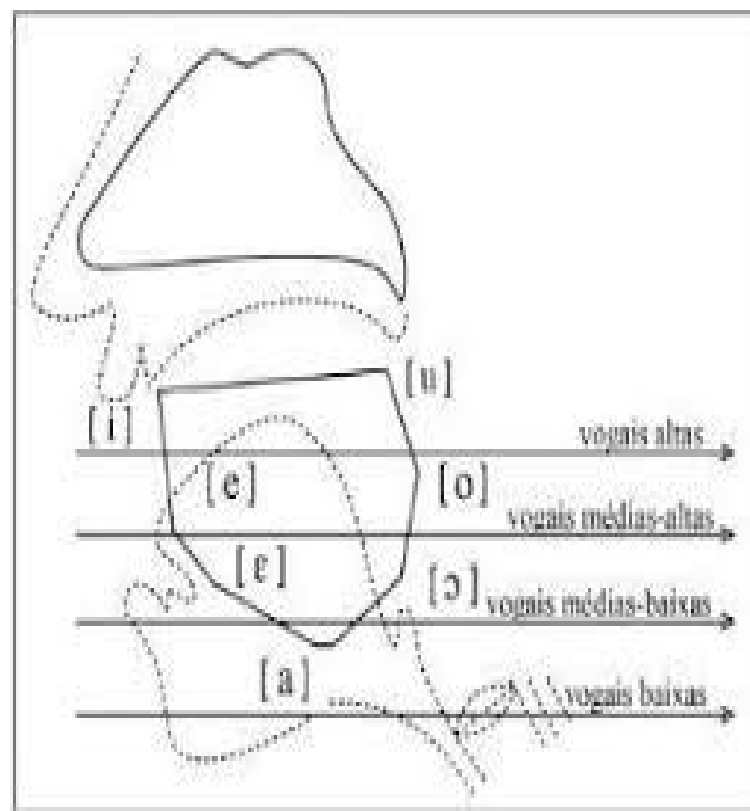
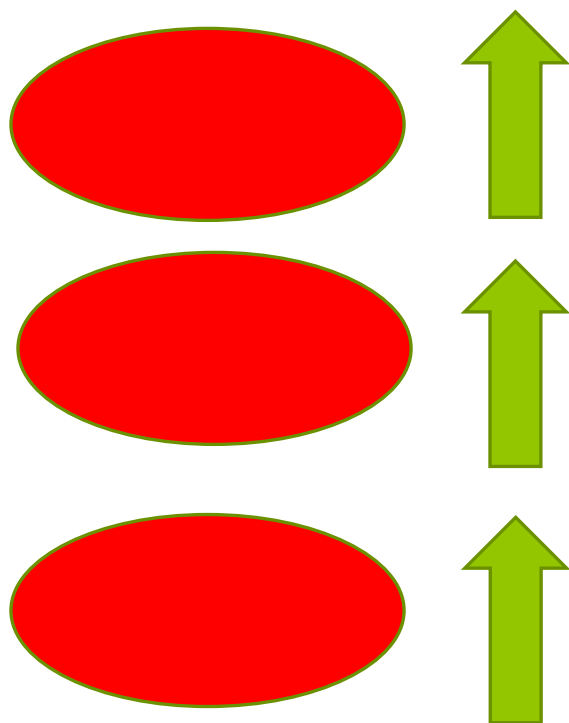
central

back

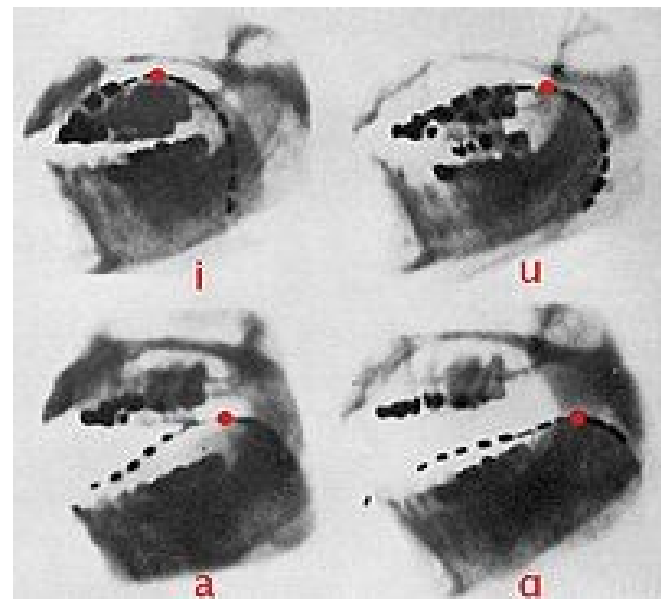

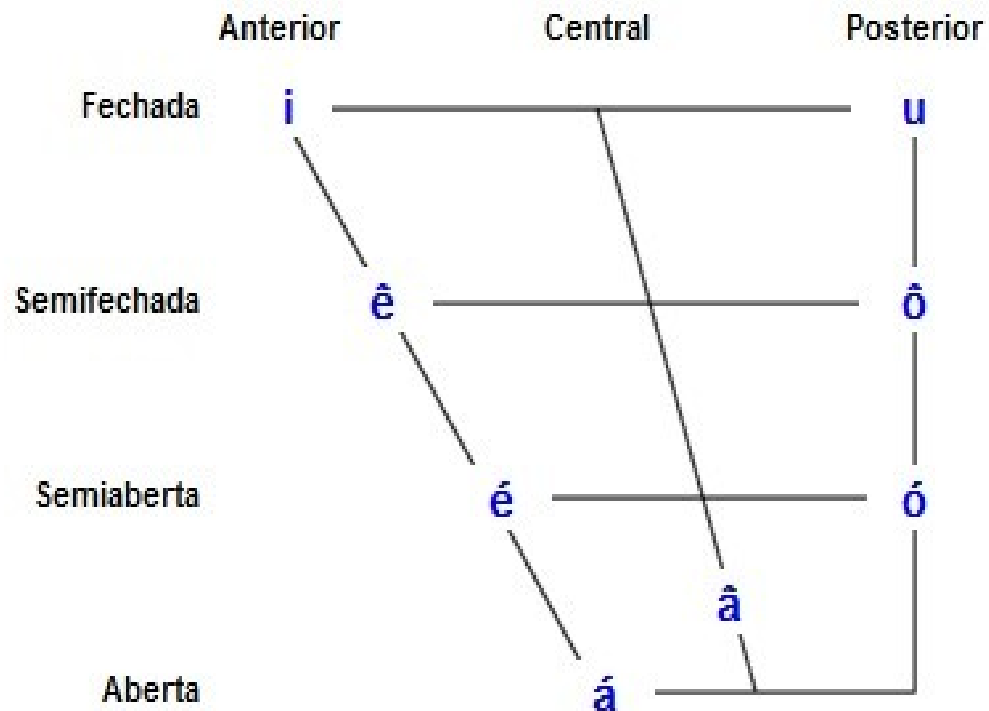
Vertikální posun jazyka

otevřenost (kvalita) mandibulární úhel (čelistní)

Otevřenost – zavřenost

Zadní samohlásky

[u]

o vysoká

[o]

o polovysoká

[ɔ]

o polonízka

Vysoká zadní samohláska [U]

- Distribuce **podle slabiky**
  - V přízvučné slabice
  - V nepřízvučné slabice
- Distribuce **podle morfologických kateg.**
- **Velarizace**

[u] v přízvučné slabice

Distribuce s přihlédnutím k slabičnému typu

Samohláska [u] se realizuje ve slabice

- **přízvučné otevřené:** *tu* ['tu] „ty“, *muro* ['muru] „zed“, *tudo* ['tuðu] „všechno“, *punha* ['puɲɐ] „pokládal“;
- **přízvučné zavřené před souhláskou:** *curso* ['kursu] „kurs“, *custo* ['kuʃtu] „náklad“ (cena);
- **přízvučné zavřené před polovokálem [j]:** *fui* ['fui] „šel jsem“;

[u] v nepřízvučné slabice

- **protonické otevřené po souhlásce:** *lugar* [lu'ɣar] „místo“, *murar* [mu'rar] „obehnat hradbami“;
- **protonické zavřené po souhlásce:** *cortar* [kur'tar] „krájet“, *custar* [kuʃ'tar] „stát“;
- **protonické zavřené před polovokálem [j]:** *cuidar* [kuj'dar] „pečovat“;
- **protonické otevřené na absolutním počátku slova:** *urrar* [u'rar] „řvát“, *unha* ['uɲɐ] „nehet“, *utilizar* [utili'zar] „používat“;
- **protonické zavřené na absolutním počátku slova:** *urtiga* [ur'tiɣɐ] „kopřiva“;
- **posttonické finální otevřené:** *(o) livro* ['livru] „kniha“, *(o) carro* ['karu] „vůz“, *chamo* [ʃɐmu] „volám“;
- **posttonické finální zavřené před souhláskou [ʃ]:** *(os) amigos* [ɐ'miɾuʃ] „přátelé“, *caros* ['karuʃ] „drazí“;
- **posttonické finální zavřené před souhláskou [r]:** *fémur* ['femur] „kost stehenní“;
- **posttonické nefinální:** *músculo* ['muʃkulu] „sval“, *ângulo* [ˈẽ̃ŋgulu] „úhel“, *póstumo* [ˈpɔʃtumu] „posmrtný“.

[u] podle morfologických kat.

Sloveso

1. os. sg. a pl

- o falo [u]
- o falamos [u]

Jméno, zájmeno a člen

- o médico [u] , vinho [u]
- o artístico [u], puro [u],
- o o [u], os [u]
- o nos [u] , vos [u]

[u] velarizace

Velarizace

Pro samohlásku [u] platí, že se ve všech typech zavřených slabik velarizuje před laterálou [ɫ]:

- slabika přízvučná: *azul* [e'zɯɫ] „modrý“, *último* ['ɯɫimu] „poslední“;
- slabika protonická : *ultimar* [ɯɫi'maɾ] „ukončit“, *multar* [mɯɫ'taɾ] „uložit pokutu“;
- slabika posttonická: *cônsul* ['kõⁿsɯɫ] „konzul“.

Zadní polovysoká samohláska [o]

- Distribuce **podle slabiky**
  - V přízvučné slabice
  - V nepřízvučné slabice
- Distribuce **podle morfologie**

[o] v přízvučné slabice

Distribuce s přihlédnutím k slabičnému typu

Samohláska [o] se realizuje ve slabice

- **přízvučné otevřené**: *doze* ['dozi] „dvanáct“, *povo* ['povu] „lid“, *rolha* ['roʎɐ] „zátka“;
- **přízvučné otevřené** před dalším vokálem, s nímž tvoří hiát: *coroa* [ku'roɐ] „koruna“, *boa* ['boɐ] „dobrá“, *Lisboa* [liz'boɐ] „Lisabon“;
- **přízvučné zavřené nefinální**: *corpo* ['korpu] „tělo“, *dorso* ['dorsu] „záda“, *gosto* ['goʃtu] „chuť“, „vkus“;
- **přízvučné zavřené finální** před *-or* (z latinského *-ōrem*): *amor* [ɐ'mor] „láska“, *dor* ['dor] „bolest“, *falador* [fɛʎɐ'ðor] „mluvka“, *cor* ['kor] „barva“;

[o] v nepřízvučné slabice

ALE: Jako otevřené [ɔ] v komparativech adjektiv: *maior* [mɛj̃'oɾ] „větší“, *menor* [mɛ̃'nɔɾ] „menší“, *melhor* [mɛ̃'ʎɔɾ] „lepší“.

- **protonické otevřené na absolutním začátku slova:** *ouvir* [o'vir] „slyšet“, *Outubro* [o'tuβru] „říjen“, *oferta* [o'fɛrtɐ] „nabídka“; v tomto postavení však realizace mnohdy kolísá mezi polovysokým [o] a vysokým [u]: *oferta* [u'fɛrtɐ]; dochází rovněž ke kolísání typu [o] / [ou̯]: *ouvir* [ou̯'vir], *Outubro* [ou̯'tuβru];
- **protonické otevřené po souhlásce:** *sobremesa* [soβrɛ̃'mezɐ] „moučník“; i zde konstatujeme tendenci ke kolísání typu [o] / [ou̯]: *dourar* [do'rar] / [dou̯'rar] „pozlatit“, *doutrina* [do'trinɐ] / [dou̯'trinɐ] „doktrína“;
- **protonické zavřené před polovokálem [i̯]:** *poisar* [poi̯'zar] „položít“, *loirar* [loi̯'rar] „žloutnout“, „zesvětlat“, *toupeira* [to'pɛi̯ɐ] „krtek“.

distribuce [o] podle morfologie

PODSTATNÁ JMÉNA VS. SLOVESO

odlišují se od sloves

OLHO [o] versus **OLHO** [ɔ]

OKO x vi(od *OLHAR* – *podívat se*)

ROGO [o] versus **ROGO** [ɔ]

Prosba x prosím(od *rogar*– *prosit*)

ALMOÇO [o] versus **ALMOÇO** [ɔ]

Oběd x obědvám(od *ALMOÇAR*– *obědvat*)

Zadní polonízkaá samohláska [ɔ]

- Distribuce **podle slabiky**
  - V přízvučné slabice
  - V nepřízvučné slabice
- Distribuce **podle morfologie**
- **Velarizace**

[ɔ] v přízvučné slabice

Distribuce s přihlédnutím k slabičnému typu

Samohláska [ɔ] se vyskytuje ve slabice

- **přízvučné otevřené:** *avó* [ɐ'vɔ] „babička“, *molho* ['mɔɮu] „omáčka“, *pode* ['pɔðɨ] „on může“;
- **přízvučné zavřené:** *sorte* ['sɔrtɨ] „úděl“, *órfão* ['ɔrfɛũ(ɨ)] „sirotek“;

[ɔ] v nepřízvučné slabice

- **protonické otevřené** po konsonantu: *corar* [kɔ'rar] „červenat se“, *coqueiro* [kɔ'kɐjɾu] „kokosovník“;
- **protonické** (synchronicky otevřené) před skupinami grafémů (*cc*, *cç*, *ct*, *pc*, *pç*, *pt*), např.: *adopção* [ɛðɔ'sɛũ(ŋ)] „osvojení“, *optimismo* [ɔti'mizmu] „optimismus“;
- **protonické zavřené na absolutním začátku slova**: *opção* [ɔp'sɛũ(ŋ)] „volba“, *ortopedia* [ɔrtopi'diɐ] „ortopedie“, *hortelão* [ɔrti'lẽũ(ŋ)] „zelinář“, *hospedar* [ɔʃpi'dar] „ubytovat“, *orquestra* [ɔr'kɛʃtrɐ] „orchestr“;
- **protonické zavřené** po souhlásce: *dogmático* [dɔg'matiku] „dogmatický“, *normal* [nɔr'maɫ] „normální“;
- **posttonické finální zavřené** před [r]: *Vítor* ['vitɔr] „Viktor“, *flúor* ['fluɔr] „fluór“.

distribuce [ɔ] podle morfologie

Přídavné jméno (komparativ u nepravidelných tvarů)

Mai**or** [ɔ]

Men**or** [ɔ]

Melh**or** [ɔ]

Pi**or** [ɔ]

Ulteri**or** [ɔ]

Superi**or** [ɔ]

Inferi**or** [ɔ]

Anteri**or** [ɔ]

Posteri**or** [ɔ]

Velarizace [ɔ]

Velarizace

Pro samohlásku [ɔ] platí, že se ve všech typech zavřených slabik velarizuje před laterálou [ɫ]:

- slabika přízvučná: *sol* ['sɔɫ] „slunce“, *caracol* [kærɐ'kɔɫ] „hlemýžď“, *revolta* [Rɪ'vɔɫtɐ] „povstání“;
- slabika nepřízvučná protonická: *olfacto* [ɔɫ'fatu] „čich“;
- slabika nepřízvučná posttonická finální: *álcool* ['aɫkuɔɫ] „alkohol“.

Příspěvky

- <https://www.youtube.com/watch?v=DEWKhr-8rB4>
- 8:00 - 10:50